

Б. Г. Кулинич

УКРАЇНА В МІЖНАРОДНОМУ ПАРАЛІМПІЙСЬКОМУ СПОРТІ: ІСТОРІЯ ТА СЬОГОДЕННЯ

У статті розкрито особливості участі національних команд України в міжнародних паролімпійських змаганнях. З історичної точки зору подається історія паролімпізму у світі в цілому та долучення до цього руху представників від України. Наведено характеристику участі та спортивних здобутків членів команд Національної паролімпійської збірної України на Паролімпійських іграх.

Ключові слова: змагання, ігри, команда, національна збірна, паролімпійці, спорт.

Постановка проблеми. Розвиток громадського фізкультурно-спортивного руху інвалідів в Україні розпочався з 1989 р. зі створення фізкультурно-спортивних та фізкультурно-оздоровчих клубів інвалідів. До цього інваліди займалися фізичною культурою та спортом індивідуально і самотійно, в основному – з метою реабілітації. Інваліди з вадами зору та слуху були залучені до занять фізичною культурою та спортом у системі обласних громадських організацій відповідних нозологій. На сьогодні світове співтовариство надзвичайно толерантно і з повагою ставиться до спортсменів-паролімпійців. Толерантна у цьому відношенні й сучасна Україна.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У новітній історіографії ґрунтовне комплексне всебічне дослідження висвітлення участі України в паролімпійському спортивному рухові відсутнє. Проте існує ряд видань, автори яких у своїх дослідженнях дотично висвітлюють певні аспекти участі українських команд у спортивних паролімпійських змаганнях. Серед них Ю. Бріскін і В. Строканов, В. Болгов і І. Болгов, Ю. Симаков, Л. Ярославська [1].

Метою статті є висвітлення особливостей становлення Національної паролімпійської збірної команди України та її участь у міжнародних спортивних змаганнях.

Виклад основного матеріалу. Перед тим як розглянути історію виступів українських спортсменів-паролімпійців на міжнародних спортивних змаганнях та отримання здобутків, коротко розглянемо саму історію паролімпійського руху. Виникнення спорту, в якому можуть брати участь люди з інвалідністю, пов'язують з ім'ям англійського нейрохірурга Людвіга Гуттмана, який, долаючи вікові стереотипи стосовно людей з фізичними порушеннями, увів спорт у процес реабілітації пацієнтів з ушкодженнями спинного мозку. Він на практиці довів, що спорт для людей з інвалідністю створює умови для успішної життєдіяльності, відновлює психічну рівновагу, дозволяє повернутися до повноцінного життя [15, с. 24–25].

Так, у 1944 р. в рамках проведення обов'язкової частини комплексного лікування було впроваджено спеціально розроблену спортивну програму для «візочників». Розробником став Людвіг Гуттман – нейрохірург німецького походження, який емігрував до Великобританії у 1939 р., рятуючись від нацистської окупації. Він же згодом, у 1948 р., став ініціатором проведення спортивних змагань як складової частини процесу реабілітації військових з пошкодженнями спинного мозку, отриманими під час Другої світової війни. Таким чином, 28 липня 1948 р. у госпіталі Сток-Мандевілю (Англія) були проведені перші ігри серед спортсменів на візках, які стали прототипом Паралімпійських ігор: у змаганнях по стрільбі з лука взяли участь 16 чоловіків та жінок, колишніх військових. Саме ці змагання започаткували нову еру для людей з обмеженими фізичними можливостями – еру спортивних звитяг та перемог над перешкодами, які вибудовує світ. Символічним став збіг дати проведення цих змагань з часом відкриття Олімпійських ігор у Лондоні. Назви «Паралімпійські» ігри ці змагання на той час ще не отримали [2, с. 192–193].

Згодом ігри Гуттмана стали міжнародним спортивним святом, яке об'єднувало багато європейських країн. Поступово світ переконувався в тому, що на фізичну культуру і спорт мають право також і люди з інвалідністю. І вже під час проведення Олімпійських ігор у Мельбурні (1956 р.) Міжнародний олімпійський комітет нагородив Міжнародну Сток-Мандевільську федерацію спортсменів з обмеженими фізичними можливостями спеціальним кубком за втілення в життя олімпійських ідеалів гуманізму [2, с. 193].

Міжнародні ігри інвалідів, фактично I літні Паралімпійські ігри, відбулися в 1960 р. у Римі, Італія, на кшталт Олімпіади-1960 і, до речі, одразу ж через кілька тижнів після її закінчення. У цих Іграх взяли участь 23 країни, які представляло 400 спортсменів на візках. Програма ігор включала легку атлетику, плавання, фехтування, баскетбол, стрільбу з лука, настільний теніс [12].

Міжнародній спортивній спільноті знадобилося довгих 16 років від Перших літніх паралімпійських ігор, щоб провести подібні змагання паралімпійців із зимових видів спорту. Уперше зимові спортивні протиборства серед спортсменів з ампутованими кінцівками та вадами зору було організовано у 1976 р. в місті Орнсколддсвік, Швеція. Представники 14 держав брали участь у Перших зимових паралімпійських іграх. Понад 250 учасників змагань боролися за звання чемпіонів у лижних гонках та естафеті. Старти були важкими, бо не було відповідних умов для спортсменів-інвалідів, у тому числі – олімпійської арени, а що найголовніше – не було відпрацьовано механізму проведення такого рівня змагань, який мали олімпійці того ж 1976 р., проводячи свої змагання в австрійському Інсбруці [12].

Аналізуючи розвиток міжнародного спортивного руху інвалідів, зазначимо, що ідеї Паралімпізму майже збігаються з ідеями Олімпізму. Тривалий час ігри інвалідів проводилися не лише не в столицях Олімпійських ігор, а й в інших країнах [3, с. 37].

У 1980 р., під час ігор XXII Олімпіади у м. Москва, міжнародні змагання інвалідів проходили у Нідерландах і називалися «Олімпіада для інвалідів. Арнем». Це був єдиний випадок, коли у назві ігор використано слово «Олімпіада», що не знайшло схвалення Міжнародного олімпійського комітету [3, с. 37].

Після московської олімпіади доктор Б. Джексон запропонував президентові Міжнародного олімпійського комітету Х. А. Самаранчу дати нову назву наступним іграм, що мали відбутися у 1984 р. у США, і провести їх під назвою «Паралімпійські ігри» (Paralimpic Games) [3, с. 37–38].

Перша зустріч представників міжнародних спортивних організацій людей з інвалідністю із президентом Міжнародного олімпійського комітету Х. А. Самаранчем відбулася у лютому 1983 р. в м. Луїзіана. На цій зустрічі виникла дискусія про можливість приєднання спортивного руху людей з інвалідністю до Олімпійського руху. Слід відзначити, що Х. А. Самаранч є одним із фундаторів спортивного руху людей з інвалідністю в Іспанії. Пізніше відбулася ще одна зустріч між представниками Міжнародного координаційного комітету та Міжнародного олімпійського комітету, в результаті якої Міжнародний координаційний комітет прийняв пропозицію Міжнародного олімпійського комітету утриматися від вживання терміна «Олімпійські ігри для інвалідів» і користуватися іншим терміном – Паралімпійські ігри (Paralympic Games). Для використання були обрані латинське та грецьке значення префіксу «para» – «паралельний», «такий, що приєднався, та водночас незалежний» та «подібний». Цей термін став означати, що ігри інвалідів проводяться паралельно із Олімпійськими [3, с. 38].

Сьогодні відлік Паралімпійських ігор починають з 1960 р., тобто з IX Сток-Мандевільських ігор, що відбулися у м. Рим, хоча спочатку Сток-Мандевільські ігри проводилися як ігри паралізованих, з часом, коли з'явилися нові міжнародні спортивні організації інвалідів, у них почали змагатися спортсмени інших нозологічних груп [3, с. 38].

Після створення у 1989 р. Міжнародного паралімпійського комітету назва «паралімпійський» поступово почала помилково вживалися як синонім усього спортивного руху людей з інвалідністю, який містить не лише Паралімпійські ігри. Слід зазначити, що термін «паралімпійський» неточно вживався у деяких офіційних документах [6; 7; 8; 9]. Паралімпійські ігри називали «Параолімпійськими іграми». Більше того, у спеціальній літературі [1; 4; 5, 10, 11] всі складові Олімпійського руху, що пов'язані із комплексними спортивними змаганнями під патронатом Міжнародного паралімпійського комітету, визначали як «Параолімпійський рух» [3, с. 38].

Цікаво, що саме тоді, наприкінці восьмидесятих, а саме – починаючи з 1988 р. (Олімпійські ігри в Сеулі), паралімпійці отримали доступ до основних олімпійських спортивних споруд, і літні паралімпіади почали проводитися на олімпійських майданчиках (для зимових паралімпіад це – 1992 рік. Саме французьке місто Тінге-Альбервіль увійшло в історію зимового паралімпійського спорту як перше місто, яке надало своїм спортсменам-

інвалідам олімпійське містечко і траси, на яких виступали найсильніші лижники планети) [12].

3053 спортсменів з 61 країни змагалися на олімпійських майданчиках Південної Кореї з власною «колірною» символікою. Паралімпійські кольори, які дотепер відображають спортивну символіку спорту інвалідів, – червоний, синій і зелений – означають розум, тіло і твердий дух. Програма змагань VIII літніх ігор включала 16 видів спорту: стрільба з лука, легка атлетика, баскетбол, велоспорт, боча, фехтування, футбол, голбол, дзюдо, лаунбол, плавання, настільний теніс, волейбол, кульова стрільба, більярд, пауерліфтинг. Як демонстраційний вид спорту представлений теніс на візках [12].

Власне, на цих VIII Паралімпійських іграх в першій і останній раз виступала перша (і остання) збірна СРСР з літніх паралімпійських видів спорту, яка була представлена плавцями і легкоатлетами: разом 12 спортсменів. Три легкоатлети з України завоювали 8 золотих і одну срібну медаль. Вадим Калмиков (Донецька обл.) виграв стрибки в висоту, довжину, потрійний та багатоборство. Олександр Мохір (Донецька обл.) переміг у бігу на дистанціях 100 і 200 м і був другим у багатоборстві. Віктор Рябоштан (Харківська обл.) двічі фінішував першим на спринтерських дистанціях [12].

З 1989 р. в Україні почали започатковуватися фізкультурно-спортивні та оздоровчі клуби інвалідів. Цікаво, що майбутній президент Національного паралімпійського комітету України Валерій Сушкевич, того ж року створивши і очоливши Дніпропетровську асоціацію фізкультури та спорту інвалідів «Оптиміст», вже наступного, 1990 р. був обраний на Всесоюзному зібранні спортсменів-інвалідів СРСР відповідальним секретарем федерації спорту інвалідів Радянського Союзу, президентом якої став Валентин Дікуль. Вже в 1992 р. Валерій Сушкевич стає президентом Української федерації спорту інвалідів з ураженнями опорно-рухового апарату, а з 1993 по 1998 рр. – працює начальником Дніпропетровського обласного центру «Інваспорт». У грудні 1996 р. Валерій Сушкевич обраний президентом Національного комітету спорту інвалідів України. Його громадська діяльність та активна позиція у галузі фізичної культури та спорту інвалідів України визначали і визначались етапами розвитку фізичної культури і спорту інвалідів України [12].

В подальшому перші громадські об'єднання – фізкультурно-спортивні та оздоровчі клуби інвалідів – стали основою для створення національних федерацій спорту інвалідів з різними нозологіями: ураженнями опорно-рухового апарату, вадами зору, слуху, фізичними та розумовими вадами. Завдяки зусиллям громадських організацій інвалідів відбувся стрімкий злет масового спорту інвалідів: в Україні було започатковано унікальну і поки що єдину в світі державну систему фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт». Так, у 1993 р. відповідно до спільної постанови Міністерства України у справах молоді і спорту, федерацій професійних спілок України та Національного комітету (Федерації) спорту інвалідів України від 14.01.1993 р. № 29/П-2-6 «Про створення Українського та обласних центрів інвалідного спорту» було започатковано Український центр з фізичної культури і спорту

інвалідів «Інваспорт» з 27 регіональними відділеннями, які разом забезпечують впровадження в життя державної політики з питань фізичної культури і спорту інвалідів в Україні [13].

А от справжній український дебют у літніх видах спорту відбувся в 1996 р. в США (Атланта), де Україна вперше взяла участь у літніх Паралімпійських іграх. Тоді в X Іграх, які включали 20 видів спорту (з них 3 – як демонстраційні), взяло участь 3195 спортсменів (2415 чоловіків та 780 жінок) із 103 країн. До складу української делегації входило 25 спортсменів, які представляли 5 видів спорту. Вже тоді збірна команда України привернула до себе пильну увагу. Наші спортсмени – В. Ліщинський, О. Акоюн, І. Горбенко, Ю. Андрюшин – вибороли 1 золоту, 4 срібні та 2 бронзові нагороди у легкій атлетиці та плаванні. Причому, три з них були на рахунку Олени Акоюн з Дніпропетровська, а першим золотим призером став Василь Ліщинський з Донецька (нині – Київська обл.).

Власне, «золото» Ліщинського вплинуло на подальшу долю паралімпійського руху в Україні: Василь не тільки виграв золоту медаль у штовханні ядра, але й встановив новий рекорд Паралімпійських ігор – 13 м 66 см. Дуже символічно, що перше «золото» було завойовано українцем саме 24 серпня – в День незалежності України [12].

А команда Валерія Сушкевича вже готувала новий паралімпійський дебют та несподіванку для всього спортивного світу. Подих зимового вітру, гори та спуск із засніженої гори в бобі для Валерія Сушкевича були заповітною мрією і метою. Не пройшло й двох років, і вже 1997 р. ентузіастидилетанти з України проходили стислий курс навчання лижних гонок у Тобольську на Чемпіонаті Європи. Там українські спортсмени вперше вийшли на міжнародну арену змагань, і їм потрібно було доводити, що українці-лижники претендують на фінал. Пройшов лише рік, і дебютанти поїхали за нагородами в Японію – на зимову Паралімпіаду.

Українських спортсменів-інвалідів завжди вирізняла сила волі. Вони не визнають труднощів – їх надто багато на життєвому шляху. Брати бар'єри вони навчилися ще задовго до того, як вийшли на старт. Саме тому й були щасливі тим, що все ж вдалося зламати звичні стереотипи і, об'єднавшись у потужний міжнародний союз однодумців, взяти участь у найбільших у світі спортивних змаганнях із зимових видів спорту. На шляху до зимових паралімпійських перемог було копітке навчання у норвежців, конструювання лижних бобів, пошук професійних тренерських кадрів і адаптація їх до спорту інвалідів, а також багато проблем, які, здавалось, ніколи не вирішаться. Однак притаманне українським паралімпійцям бажання у науці перемагати і прагнення самоствердження, настійне подолання труднощів вразили не тільки гостинних японців, але й увесь зимовий спортивний світ, який щойно лиш усміхався услід лижникам з України [16, с. 179–180].

Для нашої молоді незалежної держави ці ігри стали першим кроком до майбутніх зимових звитяг – паралімпійці України успішно дебютували на VII зимових Паралімпійських іграх-1998, де змагався 571 спортсмен з 32 країн

світу. Завоювавши 3 золоті, 2 срібні та 4 бронзові медалі, українці кинули виклик світовим чемпіонам. Цей зимовий паралімпійський дебют не тільки підтвердив існування країни, про яку мало хто знав, але й започаткував сильні паралімпійські традиції в Україні. Саме так великий оптиміст і мрійник Валерій Сушкевич розпочав найбільшу суперечку з маститими спортсменами різних країн на снігових трасах протягом наступних чотирьохліть. На Батьківщину збірна команда України поверталася з 9 медалями. Причому, Петро Кардаш віз три «золота», Тамара Кулініч – «срібло» та «бронзу», Олена Акоюн – дві бронзові нагороди, Ольга Кравчук – «срібло», Світлана Трифонова – бронзову медаль [16, с. 181].

Важлива роль у розвитку фізичної культури і спорту інвалідів України належить нашій державі. Національний комітет спорту інвалідів України докладає всіх зусиль, аби спорт людей з інвалідністю підтримувався на державному рівні. З другого боку – найбільший внесок в успіх спорту людей з інвалідністю роблять саме люди. Всі, хто зайняті в системі цього великого спорту, вірять у правильність вибраного шляху, а тому й ставляться до вибраної справи з максимальною віддачею і душевною теплотою [12].

На території України вже до кінця 2000 р. працювали 72 підрозділи регіональних центрів «Інваспорту», було відкрито 26 дитячо-юнацьких спортивних шкіл інвалідів, більше 20 000 інвалідів, з них 8500 – діти шкільного віку – були залучені в спортивні клуби і секції. До того ж, щорічно в країні проводилося близько 200 чемпіонатів і кубків з 17 видів спорту серед інвалідів з ураженнями опорно-рухового апарату, вадами слуху, зору й інтелекту [12].

XI Паралімпіаду 2000 р. в м. Сідней, Австралія, представляли 3843 спортсмени зі 127 країн, у тому числі вже 67 спортсменів з України. Українські спортсмени в Австралії взяли участь у 8 видах спорту, вибороли 3 золоті, 20 срібних і 14 бронзових нагород. За кількістю медалей збірна команда України посіла 12-е місце. І це було якісно новим кроком уперед порівняно з Атлантаю 1996 р. [16, с. 179–180].

Серед спортсменів, що відзначилися на XI Паралімпійських іграх, варто особливо виділити успіх киянина Олександра Ясинового (тренер А. Багач), що завоював золоту медаль у метанні диску і срібну – в штовханні ядра. Бронзовий призер Атланти кіровоградський плавець Юрій Андрюшин виграв в австралійському басейні дистанцію на 50 м батерфляєм. Здивував і захопив спортивний світ донеччанин Олександр Мащенко. Ще нікому не вдалося в 14 років підніматися на найвищу сходинку п'єдесталу пошани Паралімпійських ігор. Український хлопець виграв фінал на 100 м брасом і став символом молодості і сили в Сідней. Три срібні медалі (50, 100 і 200 м вільним стилем) внесла до загальнонаціональної скарбнички чарівна представниця Дніпропетровська Олена Акоюн [12].

На Паралімпійських іграх 2002 р. у Солт-Лейк-Сіті, США, наша команда встановила новий «зимовий» паралімпійський рекорд України – 12 нагород: 6 срібних та 6 бронзових медалей. Змагання були нелегкими, адже Україна –

країна, яка – порівняно з Росією, скандинавськими державами, Канадою, навіть і з Польщею – не має достатніх природно-кліматичних умов для зимових видів спорту. Окрім того, суперниками української команди були сильні команди Росії, Німеччини, Канади, Америки, Польщі (як відомо, серед учасників зимових ігор було 580 спортсменів з 35 країн). Проте загальний залік серед команд, в якому Україна зайняла 9-е місце, показав високий професійний рівень наших спортсменів, їхній бойовий дух та прагнення до перемог. Справжніми зірками зимових змагань на далеких американських схилах стали українки Світлана Трифонова та Олена Юрковська, вони відбулися як яскраві спортивні особистості. Обоє принесли Україні по 4 нагороди: Світлана – 3 срібні та 1 бронзову, Олена ж, навпаки, – 1 срібну та 3 бронзові. Серед чоловіків переможцями стали Олег Мунц (2 срібні), Микола Овчаренко та Віталій Лук'яненко – бронзові нагороди. Для багатьох спортсменів навіть «бронза» була справжнім «золотом» – стільки сил, волі та натхнення було спрямовано на перемогу [12].

Знакова подія у розвитку паралімпійського спорту в Україні відбулась у 2002 р. Столиця України, місто Київ, з 30 серпня по 08 вересня 2002 р. стала серцем Європи з паралімпійського футболу. Вперше в історії України відразу на двох стадіонах столиці – «Динамо» і НСК «Олімпійський» – пройшли матчі чемпіонату Європи з паралімпійського футболу (футболу для спортсменів з наслідками церебрального паралічу). Гостями столиці та учасниками чемпіонату стали збірні Ірландії, Іспанії, Нідерландів, Португалії, Росії і об'єднана команда Англія-Уельс. Перемогою цього європейського турніру стало не тільки те, що в чесній та безкомпромісній боротьбі у фіналі українська збірна перемогла команду Росії з рахунком 5:1 і отримала титул чемпіона Європи, але й те, що саме Україна показала Європі високий рівень організації та проведення такого міжнародного спортивного форуму. Прекрасні умови для проживання та тренувань, чесне суддівство і насичена екскурсійна програма, щедра українська гостинність залишили в пам'яті гостей незабутні враження. Проведений Національним комітетом спорту інвалідів України Чемпіонат Європи в м. Київ визнаний Міжнародною федерацією найкращим за всю історію футболу серед спортсменів з наслідками дитячого церебрального паралічу.

З 17 по 28 вересня 2004 року в м. Афіни (Греція) відбулися XII літні Паралімпійські ігри. Змагання проводились із 19 видів спорту, в яких взяли участь 3837 спортсменів-інвалідів зі 136 країн світу. Медалі різного гатунку вибороли спортсмени з 73 країн, чемпіонами Паралімпійських ігор стали атлети з 56 країн. В Афінах у неофіційному командному заліку перше місце за кількістю золотих нагород посіла команда Китаю (63), другою була команда Великобританії (35), третьою – США (27). Українських паралімпійців-учасників Паралімпіади-2004 було не так вже й багато – лише 88 спортсменів, проте їх виступ був хорошим – українці показали всьому світу, як потрібно змагатися – як у спорті, так і в житті, адже їх виступи стали втіленням майстерності, професіоналізму та самовдосконалення. Феноменальний успіх

на батьківщині Олімпізму: у загальному заліку Україна стала шостою, залишивши позаду майже всі держави Європи. Основою цього стали 55 паролімпійських медалей, серед яких 24 золотих, 12 срібних та 19 бронзових нагород. Українські паролімпійці змагалися у дев'яти видах спорту і, крім здобутих медалей, їм вдалося встановити більше десяти світових та паролімпійських рекордів [16, с. 180–181].

Взимку 2006 р. у м. Турин (Італія) Україна – одна з найменш численних команд зимової Паролімпіади, – виступаючи лише в лижних гонках і біатлоні, завойовує 7 золотих, 9 срібних та 9 бронзових нагород, що дає їй можливість фінішувати третьою в загальнокомандному заліку. Починаючи з дев'яти медалей у Нагано, 12 – у Солт-Лейк-Сіті, наша збірна в Турині вразила всіх – 25 медалей. Яскравий прогрес, який здивував весь лижний світ. Причому, треба зважати на те, що в Україні, через її кліматичні умови, зимові види спорту не користувались особливою популярністю.

На XIII літніх Паролімпійських іграх у Пекіні (Китай, 6–17 вересня 2008 р.) Національна паролімпійська команда України, у складі якої було 126 спортсменів, не тільки гідно представила Україну на цьому найважливішому міжнародному спортивному форумі чотирьохріччя, але й здобула тріумфальну перемогу. Українські спортсмени, змагаючись в 11 видах спорту (легка атлетика, плавання, фехтування на візках, стрільба з лука, футбол ДЦП, стрільба кульова, веслування академічне, пауерліфтинг, настільний теніс, волейбол сидячи (жінки), дзюдо), завойовували стійку четверту позицію в загальному командному заліку після лідерів Ігор – команд Китаю, Великобританії та США, залишивши позаду практично всі держави Європи та світу. Сенсаційним високим результатом української збірної команди стали 74 медалі: 24 золотих, 18 срібних та 32 бронзових. Загалом призерами Паролімпіади-2008 стало 52 спортсмени, тобто 41 % від загального складу паролімпійської збірної команди України, у тому числі жінок – 14, чоловіків – 38. Вперше призерами Ігор стали 18 спортсменів, у тому числі чемпіонами – 11 спортсменів. Оновлення складу паролімпійської збірної команди відбулось, порівняно з Афінами-2004, на 47 % (це – 58 спортсменів) [16, с. 181].

X зимові Паролімпійські ігри у м. Ванкувер (Канада) 2010 р. були унікальними для українських атлетів, адже вперше за всю історію участі України в зимових Паролімпійських іграх національна паролімпійська збірна команда України з зимових видів спорту у складі 26 спортсменів (у тому числі 19 спортсменів-паролімпійців та 7 – спортсменів-лідерів) боролась за паролімпійську першість у трьох видах спорту серед п'яти, репрезентованих Паролімпіадою-2010: лижні гонки, біатлон, гірськолижний спорт. За підсумками участі української паролімпійської збірної команди наші атлети-паролімпійці здобули 19 медалей: 5 золотих, 8 срібних та 6 бронзових. При цьому, в загальному заліку за золотими медалями вони стали п'ятими після Німеччини, Росії, Канади та Словаччини, залишивши позаду майже всі держави Європи та світу, а у заліку за загальною кількістю медалей наша

національна збірна поділила почесне третє місце разом із збірною командою Канади (перше місце – Росія, друге – Німеччина). У біатлоні ми – другі у світі. Справжнім відкриттям цієї Паралімпіади стала дебютантка – юна Олександра Кононова з Київщини, котра виборола для української команди чотири «золота» та одне «срібло». Саша стала не тільки найкращою із новачків, вона отримала титул беззаперечного лідера української паралімпійської збірної команди зразка 2010 року. Цікаво, що саме Олександрі в останній день Паралімпійських ігор вдалося поставити яскраву «золоту крапку». Символічно, що за декілька годин до Урочистої церемонії закриття Ігор церемонія нагородження в Олімпійському паркові завершувалась саме українською золотою медаллю, і не менш символічно, що саме представник Оргкомітету Сочі 2014 вручав нашій Саші золото [12].

На XIV літніх Паралімпійських іграх у м. Лондон (Велика Британія), із 29 серпня по 09 вересня 2012 р. в 20 видах спорту, що включали 503 дисципліни; 74 країни світу здобули медалі різного ґатунку, з них представники 52 країн вибороли золоті медалі головних змагань чотирьохріччя. Національна паралімпійська команда України, у складі якої було 150 спортсменів, гідно представила державу на цьому міжнародному спортивному форумі та здобула справжню перемогу. Українські спортсмени, змагалися у 12 видах спорту: легка атлетика, плавання, фехтування на візках, стрільба із лука, футбол ДЦП, стрільба кульова, веслування академічне, пауерліфтинг, настільний теніс, волейбол сидячи (жінки), дзюдо та дебютному для нашої команди виді спорту – велоспорті (трек та шосе). Україна зайняла стійку четверту позицію в загальному командному заліку після лідерів Ігор – команд Китаю, Росії та Великобританії, залишивши позаду провідні спортивні держави Європи та світу. Вже вдруге національна паралімпійська збірна команда України утримує четверту позицію у неофіційному заліку Паралімпійських ігор. Причому, у 2012 р. українські паралімпійці вибороли вже 84 медалі, серед яких 32 золотих, 24 срібних та 28 бронзових нагород. Це на 10 медалей більше, ніж у Пекіні-2008, у тому числі – на 8 золотих нагород. Українські паралімпійці вписали 60 рекордів світу, Європи та Паралімпійських ігор в історію паралімпізму саме на XIV літніх Паралімпійських іграх, з яких 32 – Європи, 12 – світу та 16 – Паралімпійських ігор [16, с. 181–82].

Унікальними українськими рекордсменами стали дебютанти Паралімпіади-2012 Прологаєва Наталія та Богодайко Євгеній, котрі двічі одночасно встановили рекорд світу, Європи та Паралімпійських ігор. На Паралімпіаді національна паралімпійська збірна команда України виступила в оновленому складі – більш ніж на 40 %. Із 150 атлетів, які взяли участь в Іграх, 60 спортсменів – дебютанти у змаганнях такого високого рівня. Наймолодшими представницями України на літній Паралімпіаді в Лондоні стали чотирнадцятирічна Марина Піддубна – тотально незряча спортсменка та чотирнадцятирічна Вікторія Савцова (ураження опорно-рухового апарату):

обидві виступили у змаганнях з плавання. Найстаршій спортсменці – 52 роки. Середній вік команди: 29 років [14].

XI Зимові Паралімпійські ігри відбулися у м. Сочі (Росія) у 2014 р. Українська збірна здобула 25 нагород – 5 золотих, 9 срібних та 11 бронзових – і посіла четверте місце в загальнокомандному заліку. На першому місці господарі, росіяни, із величезним відривом – 80 медалей (30 золотих, 28 срібних та 22 бронзи). Друге місце посіла Німеччина (9 золотих, 5 срібних та 1 бронзова), а третє – Канада (7 золотих, 2 срібні і 7 бронзових). Найбільше медалей в Сочі виграли: Віталій Лук'яненко (2-1-1), Юлія Батенкова (0-3-1), Оксана Шишкова (0-0-4), Олександра Кононова (1-1-1), Людмила Павленко (1-1-1), Олена Юрковська (0-2-1), Максим Яровий (0-2-1). Також по одній нагороді вибороли спортсмени: Григорій Вовчинський («золото»), Анатолій Ковалевський («срібло»), Ігор Рептюх («срібло») і Юрій Уткін («срібло») [14].

Літні Паралімпійські Ігри 2016 р. в Ріо-де-Жанейро (Бразилія) стали черговим доказом неймовірної сили духу українських паралімпійців. На головних змаганнях чотириріччя українська збірна завоювала рекордні 117 медалей і вперше увійшла у трійку найсильніших національних команд світу. Українці здобули 41 «золото», 37 срібних нагород та 39 бронзових медалей і у загальнокомандному заліку стали третіми, поступившись лише Китаю та Великобританії. Це, до слова, найкращий результат української збірної за час виступів на усіх попередніх Паралімпіадах [14].

XII Зимові Паралімпійські ігри 2018 р. проходили з 09 по 18 березня в Пхьончхані в Південній Кореї. У загальному медальному заліку Україна посіла шосте місце, українські спортсмени отримали 22 медалі. Українські паралімпійці вибороли 7 золотих, 7 срібних і 8 бронзових медалей. За кількістю нагород на зимових Паралімпійських іграх XII Україна посіла четверте місце. Перше місце зайняла збірна США з 36 медалями [14].

Висновки. Отже, як бачимо, Національна Паралімпійська збірна України пройшла цікавий і напружений шлях до вагомих здобутків на світовому спортивному рівні. Велику роль у розвитку паралімпійського руху в Україні відіграла та продовжує відігравати постать президента Національного комітету спорту інвалідів України Валерія Сушкевича. На етапи розвитку фізичної культури і спорту інвалідів України мали вплив його потужна громадська діяльність та активна позиція, а також безпосередньо спортсмени та тренери збірних паралімпійських команд України з видів спорту.

Список використаних джерел

1. Бріскін Ю. А. Спорт інвалідів в Параолімпійському русі // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : збірник наукових праць. – Х. : ХХП, 2000. – № 8. – С. 24–29; Бріскін Ю. А., Строканов В. В. Параолімпійський спорт : навч. посіб. / за заг. ред. Ю. А. Бріскіна. – Львів : Арал, 2001. – 141 с.; Болгов В. В., Болгов І. В. Спортивний олімп України. – К. : Новий світ, 2003. – С. 190–197; Симаков Ю. П.

- Генезис и типологическая классификация параолимпийского движения // Теория и практика физической культуры. – 1991. – №7. – С. 8–10; Ярославська Л. П. До питання зародження, розвитку та становлення параолімпійського руху: історія та сучасний стан // Гуманітарний вісник : всеукр. зб. наук. праць. – Число 21. Вип. 5. – Черкаси : ЧДТУ, 2014. – С. 171–185.
2. Болгов В. В., Болгов І. В. Спортивний олімп України. – К. : Новий світ, 2003. – С. 190–197.
 3. Бріскін Ю. А. Спорт інвалідів у міжнародному Олімпійському русі. – Львів : Край, 2006. – С. 37–39.
 4. Бріскін Ю. А., Строканов В. В. Параолімпійський спорт : навч. посіб. / за заг. ред. Ю. А. Бріскіна. – Л. : Арал, 2001. – 141 с.
 5. Параолімпіада-2000 – новий крок молодій незалежній державі. – К. : Європа Прінт, 2000. – 48 с.
 6. Про додаткові заходи щодо розвитку Олімпійського та Параолімпійського руху в Україні: Указ Президента України №210/97 (06.03.97 р.) // Урядовий кур'єр. – 1997. – № 45–46.
 7. Про комплексну програму розв'язання проблем інвалідності: Постанова Кабінету Міністрів України. – 1992. – № 31 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/31-92-п>
 8. Про підтримку Олімпійського, Параолімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні. №1954-III (14.09.2000 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 43. – С. 370.
 9. Про розвиток та підтримку параолімпійського руху в Україні: Указ Президента України. №1059/2001 (08. 11. 2001 р.) // Офіційний вісник України. – 2001. – № 46. – С. 2040.
 10. Симаков Ю. П. Генезис и типологическая классификация параолимпийского движения // Теория и практика физической культуры. – 1991. – №7. – С. 8–10.
 11. Симаков Ю. П. Параолимпийское движение: структура и тенденции развития // Всесоюзная научная конференция по проблемам развития Олимпийского спорта. – Челябинск: ВНИИФК, 1991. – С. 48–50.
 12. Звітязні хроніки спорту інвалідів в Україні // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.2014.paralympic.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=154&Itemid=75
 13. Про створення Українського та обласних центрів інвалідного спорту: Постанова Міністерства молоді і спорту, федерація професійних спілок України, Національний комітет (федерація) спорту інвалідів України – 1993. № 29/п – 2/6 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0001-93>
 14. Офіційний сайт Національного комітету спорту інвалідів України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.2014.paralympic.org.ua/>
 15. Бріскін Ю. А. Спорт інвалідів в Параолімпійському русі // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Збірник наукових праць. – Х.: ХХПІ, 2000. – № 8. – С. 24–29.
 16. Ярославська Л. П. До питання зародження, розвитку та становлення параолімпійського руху: історія та сучасний стан // Гуманітарний вісник : всеукр. зб. наук. праць. – Число 21. Вип. 5 / М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси : ЧДТУ, 2014. – С. 171–185.

References

1. Briskin, Yu. A. Sport invalidiv v Paraolimpijskomu rusi // Pedagogika, psykholohiya ta medyko-biologichni problemy fizychnogo vyhovannya i sportu: Zbirny`k naukovykh prac`. – X.: XXPI, 2000. – No. 8. – S. 24 – 29; Briskin, Yu. A., Strokanov, V. V. Paraolimpijs`kyj sport: navch. posib. / za zag. red. Yu. A. Briskina. – L.: Aral, 2001. – 141 s.; Bolgov, V. V., Bolgov, I. V. Sportyvnyj olimp Ukrayiny. – K.: Novyj svit, 2003. – S. 190 – 197; Symakov, Yu. P. Genezis i tipologicheskaya klassifikaciya paraolimpijskogo dvizheniya // Teoriya i praktika fizicheskoy kul`tury. – 1991. – No. 7. – S. 8 – 10; Yaroslavs`ka, L. P. Do pytannya zarodzhennya, rozvytku ta stanovlennya paraolimpijs`kogo ruhu: istoriya ta suchasnyj stan // Gumanitarnyj visnyk : vseukr. zb. nauk. prac`. – Chyslo 21. Vyp. 5 / M-vo osvity i nauky Ukrayiny, Cherkas. derzh. tehnol. un-t. – Cherkasy : ChDTU, 2014. – S. 171 – 185.
2. Bolgov, V. V., Bolgov, I. V. Sportyvnyj olimp Ukrayiny. – K.: Novyj svit, 2003. – S. 190 – 197.
3. Briskin, Yu. A. Sport invalidiv u mizhnarodnomu Olimpijs`komu rusi. – Lviv: Kraj, 2006. – S. 37 – 39.
4. Briskin, Yu. A., Strokanov, V. V. Paraolimpijs`kyj sport: navch.j posib. / za zag. red. Yu. A. Briskina. – L.: Aral, 2001. – 141 s.
5. Paraolimpiada – 2000 – novyj krok molodoyi nezalezhnoyi derzhavy. – K.: Yevropa Print, 2000. – 48 s.
6. Pro dodatkovi zahody shhodo rozvytku Olimpijs`kogo ta Paraolimpijs`kogo ruhu v Ukrayini: Ukaz Prezydenta Ukrayiny No. 210/97 (06.03.97 r.) // Uryadovy`j kur`yer. – 1997. – No. 45 – 46.
7. Pro kompleksnu programu rozv`yazannya problem invalidnosti: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny. – 1992. – No. 31 // [Elektronny`j resurs]. – Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/31-92-p>
8. Pro pidtrymku Olimpijs`kogo, Paraolimpijs`kogo ruhu ta sportu vyshhyh dosyagnen` v Ukrayini. No. 1954-III (14.09.2000 r.) // Vidomosti Verhovnoyi Rady Ukrayiny. – 2000. – No. 43. – S. 370.
9. Pro rozvytok ta pidtrymku paraolimpijs`kogo ruhu v Ukrayini: Ukaz Prezydenta Ukrayiny. No. 1059/2001 (08. 11. 2001 r.) // Oficijnyj visnyk Ukrayiny. – 2001. – No. 46. – S. 2040.
10. Symakov, Yu. P. Genezis i tipologicheskaya klassifikaciya paraolimpijskogo dvizheniya // Teoriya i praktika fizicheskoy kul`tury. – 1991. – No. 7. – S. 8 – 10.
11. Symakov, Yu. P. Paraolimpijskoe dvizheniye: struktura i tendenciyi razvitiya // Vsesoyuznaya nauchnaya konferenciya po problemam razvitiya Olimpijskogo sporta. – Chelyabinsk: VNIIFK, 1991.– S. 48 – 50.
12. Zvytyazhni hroniky sportu invalidiv v Ukrayini // [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.2014.paralympic.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=154&Itemid=75
13. Pro stvorennya Ukrayins`kogo ta oblasnyh centriv invalidnogo sportu: Postanova Ministerstva molodi i sportu, federaciya profesijnyh spilok Ukrayiny`, Nacional`nyj komitet (federaciya) sportu invalidiv Ukrayiny` – 1993. No. 29/p – 2/6 // [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0001-93>

14. Oficijnyj sajt Nacional`nogo komitetu sportu invalidiv Ukrayiny // [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.2014.paralympic.org.ua/>
15. Briskin, Yu. A. Sport invalidiv v Paraolimpijs`komu rusi // Pedagogika, psykholohiya ta medyko-biologichni problemy fizychnogo vyhovannya i sportu: Zbirnyk naukovykh prac`. – X.: XXPI, 2000. – No. 8. – S. 24 – 29.
16. Yaroslavs`ka L. P. Do pytannya zarodzhennya, rozvytku ta stanovlennya paraolimpijs`kogo ruhu: istoriya ta suchasnyj stan // Gumanitarnyj visnyk : vseukr. zb. nauk. prac`. – Chyso 21. Vyp. 5 / M-vo osvity i nauky Ukrayiny, Cherkas. derzh. tehnol. un-t. – Cherkasy : ChDTU, 2014. – S. 171 – 185.

В. Н. Kulynych

Ukraine in the international Paralympic sport: history and present

The article reveals the peculiarities of participation of national teams of Ukraine in the international paralympic competitions. From a historical point of view, the history of paralympizm in the world as a whole, as well as the addition of representatives of Ukraine to this movement are presented. The description of the participation and sport achievements of members of the National Paralympic Team of Ukraine at the Paralympic Games are provided with separate units.

Keywords: competitions, games, team, national team, paralympics, sport.

Б. Г. Кулинич

Украина в международном паралимпийском спорте: история и настоящее

В статье раскрыты особенности участия национальных команд Украины в международных паралимпийских соревнованиях. С исторической точки зрения представляется история паралимпизма в мире в целом и приобщение к этому движению представителей Украины. Отдельными блоками дается характеристика участия и спортивных достижений членов команд Национальной паралимпийской сборной Украины на Паралимпийских играх.

Ключевые слова: соревнования, игры, команда, национальная сборная, паралимпийцы, спорт.